

Проститутката човек ли е, законодателю?

Стефан Попов

17.07.2013 22:35 | Анализи

В остър контраст с поведението на полицията, охраняваща протестите в София, е експлозията от наказателни акции срещу... проституиращи жени в цялата страна. В Русе, Сливен, Хасково, главно по магистрали и основни пътища, по-рядко по ключови места в средните градове, и по частни клубове.

Арести по всяко време, глоби в порядъка от 50 до 1000 лв, в по-крайни случаи напоследък осъдителни присъди със затвор, пробации и пр. Броят на тези случаи расте доста необяснимо в последната

година. За какво става дума?

Въпросът за правния режим, под който попада проституирането е въпрос разделителен, каквито са въпросите за абортите, смяната на пола, асистираното самоубийство и др. За всички тях е характерно, че не могат да получат по безпроблемен начин еднозначно законодателно решение. Няма неоспорима норма, под която да се постави и съответно третира проституцията.

В даден обществен контекст надделяват нагласи за една или друга политика, но обща тенденция не се очертава. В последното десетилетие в западния свят разделението дори се задълбочава. Отчасти то се дължи на наследени и доминиращи морално-идеологически нагласи, а от друга, на намерението да се даде решение на този проблем.

Кое можем да наречем обосновано "проблем"?

И тук няма еднозначен отговор. Но има едно фундаментално равнище, на което съгласието какво да смятаме за "проблем" е налице. Става дума не просто за проституирането, а за по-далечния резултат от практикуването на сексуални услуги срещу заплащане.

Така поставен въпросът отвежда към индивидуалната съдба на лица, основно, разбира се, жени, които проституират. Широко е съгласието, че каквото и да се разреши или забрани, каквито и законодателни политики да се водят, те трябва да бъдат съобразени с въпроса: какво става с живота на тези човешки същества.

С техните основни права, от една страна, както и каква възможност имат да управляват своя живот, какъв шанс за собствен жизнен проект?

Професията - престъпна или позволена?

В това отношение различия няма: лице, което проституира, е поставено във високо рискована ситуация и това е първостепенното. Никакви надути приказки за "обществен морал" например, каквото и да означава тази помпозна метафора, не се радват на широка поддръжка. Всяка отговорна политика в западните страни първо отговаря на този въпрос.

Оттук нататък, след като сериозно и отговорно е зададен този въпрос, започват различията. В повечето щати на САЩ проституцията е забранена. Обратно, в една Германия, тя не само е декриминализирана, но е обект на специални регулации, на закон, по силата на който е третирана като професия наред с всички други.

Много разпространен е случаят със страни като Франция, в които проституцията не е обект на законодателно решение - нито е забранена, нито е регулирана, но тъкмо затова е именно разрешена, без специална санкция на законодателя.

Една по-нова политика започна да се експериментира в скандинавските страни. Под презумпцията, че проституирането застрашава лицето, което предлага сексуални услуги, там преди десетина години бе криминализирано търсенето. Желаящият да си набави секс по комерсиален начин е обект на наказателно преследване.

Това е по-авангардна забранителна политика, но и тя е водена от идеята за интереса на проституиращото лице. След десетилетие опит скандинавският модел няма еднозначна оценка. Макар че Шотландия е на път да го приложи, качеството на тази политика се оспорва, пак с оглед интересите на проституиращите. Несъмнено в резултат на заплахата за търсещия, проституцията е станала по-невидима, по-укрита и така по-неясна.

Същевременно в някои отношения рисковете са се повишили: смята се, че убийствата на проституиращи са зачестили; прекият риск за живота им е нараснал, за да бъдат прикрити следите от криминализираното търсене.

Къде сме ние?

Къде в тази шарена картина се намира България?

Намира се на едно забележително нецивилизовано и брутално място, някъде в периферията на либерално-демократичните режими. България не прави отчетлива разлика между "проституция" и "трафик на хора" с цел т.нар. сексуална експлоатация. Проституирането е доброволна практика; с нея може да си съгласен или не, но тя е свободно действие.

По-нататък може, както става в някои феминистки среди, да се смята, че тя предполага скрита, най-вече обща социална принуда, т.е. в крайна сметка не е свободна. Но остава валидно положението, че дори да има дълбинна социална принуда, проституирането не е резултат от непосредствена принуда.

Обратно, трафикът на хора е принуда, директна. В случая с предалагането на "сексуални услуги" става дума за насилствена проституция, за форми на организирана проституция, при които някакво трето лице, сводник, управлява, контролира, развива тази търговия с цел собствена печалба.

А в България тази основна разлика не се прави. Не само масово не се прави, а често и в професионалните среди. Лично съм се убеждавал по повод изследвания на "РискМонитор" как следователи говорят за проституция и трафик на хора като за еднакво престъпни действия. На въпрос на посланик не правят ли разлика, отговорът беше, че не правят съществена разлика, защото дори да е свободно, проституирането е вредно, аморално, в крайна сметка е една болна практика.

В законодателно отношение България е подобна на страни като Франция, Полша, Дания, Чехия, Испания и др. Това е най-разпространеният случай. В него има доста смисъл и основания: предположението по принцип е, че става дума за практики, които остават в частната сфера и затова не се нуждаят от специален регламент, а въвеждането на регламент би било излишно, един вид нормативен ексцес, най-вероятно с недобри следствия. В повечето страни от тази група проституирането е оставено да се развива като свободна практика, която не застрашава сериозно други сфери и което е съществено, живота на проституиращите.

Насилствената практика

Тук обаче България прави две големи изключения.

Първо, над 90% от проституцията е под контрола и управлението на криминални мрежи. Феноменът на "свободно проституиращата" е много рядък. При това условие всъщност вече става дума не за проституция в класически смисъл, а за организирана, насилствена практика, т.е. за трафик на хора. В български контекст въпросът за правата и живота на проституиращите лица има директен отговор в най-неблагоприятна посока: те са обект на търговия в рамките на големи криминални организации.

Второ, за ужас и срам на съвременен мислещия гражданин, в България продължава да е в действие законово положение (чл. 329 от НК), прието през 1968 г., според което лица, "получаващи нетрудови доходи", по "непозволен" или "неморален начин", могат да бъдат наказани с до две години затвор. По този член на НК проституиращите лица са обект на акции на полиция и прокуратура, задържани, наказвани с глоби, дори лишавани от свобода. А най-често директно изнудвани на място.

В крайна сметка България се явява особено тежък, в много отношения изключителен за член на ЕС казус. От една страна, в нея проституцията има гигантски мащаби. От друга, проституирането по правило е насилствено, трафик на хора. На трето, при липса на директна законова регулация

властите прибягват до злоупотреба с архаични положения от Наказателния кодекс.

Един минимум, от който трябва да се почне е безусловната отмяна на чл. 329, не само във връзка с проституцията, а поради фундаменталната му абсурдност.